

Asia: Asia VN/4219/2023

Lausuntopyyntö peruspankkipalveluja ja luottolaitoslainsäädäntöä koskevasta arviomuistiosta

1. Peruspankkipalvelut

Kommenttinne peruspankkipalveluita koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 2)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

Kalatalouden Keskusliitto jäsenjärjestöinen on tutustunut lausunnolla olevaan Pankkipalvelujen ja luottolaitoslainsäädännön arviointi – nimiseen arviomuistioon sääntelyn ajantasaisuudesta ja muutostarpeista ja toteamme seuraavan:

Arviomuistiossa on tunnistettu ne ongelmat, jotka toistuvat myös kalatalousalan neuvontajärjestöjen pankkipalveluita koskevissa yhteydenotoissa. Yhteisaluelain sääntelyn piiriin kuuluvien osakaskuntien pankkipalveluiden saatavuuden ongelmia ilmenee erityisesti niissä tilanteissa, kun osakaskunnalle ei ole myönnetty y-tunnusta, eikä lainsäädäntö kaikissa tapauksissa edes mahdollista y-tunnuksen myöntämistä.

Asiakkaan tuntemista koskevan lainsäädännön mukaan oikeushenkilöiden pankkipalveluilta edellytetään oikeushenkilön yksilöitävyyttä mm. rekisterinumeron perusteella ja näihin tilanteisiin liittyvien ongelmien perusteella Kalatalouden Keskusliitto, oli yhteydessä Verohallintoon ja pyysi selkeytystä muun muassa osakaskuntia koskevaan y-tunnuksen hakemiseen. Tämä johti siihen, että Finanssivalvonta ja Valtionvarainministeriö ryhtyivät tutkimaan asiaa.

Finanssivalvonta antoi 2020 osakaskuntia ja tiekuntia koskevan lausunnon, jossa se toteaa, että pankkien ei pidä vaatia Y-tunnusta tavallista pankkiasiointia varten. Silloin kun osakaskunnan toiminnassa täyttyvät alla olevat olosuhteet, ei niiltä tulisi edellyttää y-tunnuksen hakemista.

Finanssivalvonta katsoi tuolloin, että silloin:

- kun yhteisiä vesialueita hallinnoiva osakaskunta harjoittaa ainoastaan vesialueen hoitoon ja sillä tapahtuvaan kalastukseen liittyviä tavanomaisia toimia eikä ole muutoinkaan muita
- erityisiä seikkoja, jotka nostaisivat asiakassuhteeseen liittyvää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä, osakaskuntien asiakassuhteisiin liittyvä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on vähäinen ja
- kun yhteisiä vesialueita hallinnoivien osakaskuntien asiakassuhteisiin liittyvä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on vähäinen, valvottavat voivat noudattaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;
- niiltä ei tulisi edellyttää asiakassuhteen avaamiseksi tai jatkamiseksi sitä, että ne rekisteröityvät yritys- ja yhteisötietojärjestelmään.

Finanssivalvonnan kannanotto 25.5.2020 Yksinkertaistetusta menettelystä asiakkaan tuntemiseksi - tiekunnat ja yhteisiä vesialueita hallinnoivat osakaskunnat kumottiin, sillä kannanotossa mainitut tilanteet on sittemmin sisällytetty Finanssivalvonnan julkaistuun määräyksiin ja ohjeisiin MOK

2/2023 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Vaikka sisällöllisesti kannanotossa esitetty Finanssivalvonnan kanta ei ole muuttunut, yhteydenottoja asiakkaan tuntemiseen liittyvien ongelmiin on tullut huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin.

Tämä siitä huolimatta, että MOK 2/2023:ssa yksinkertaista asiakkaan tuntemista käsitellään luvussa 6.5. Kohdan (159) mukaan rahanpesulain 3 luvun 8 §:n mukaan asiakkaita on mahdollista ryhmitellä siten, että valvottavan riskiarvion perusteella vähäriskiseksi arvioituun asiakasryhmään kuuluviin asiakkaisiin sovelletaan samanlaista yksinkertaistettua tuntemismenettelyä. Asiakasryhmiä, joihin voi soveltaa yksinkertaistettua tuntemismenettelyä, jos yksittäiseen asiakassuhteeseen ei liity erityisiä riskiä kohottavia tekijöitä, ovat esimerkiksi:

- yhteisiä vesialueita hallinnoiva osakaskunta, joka harjoittaa ainoastaan vesialueen hoitoon ja sillä tapahtuvaan kalastukseen liittyviä tavanomaisia toimia

Kalatalouden keskusliiton Finanssivalvonnasta varmistaman näkemyksen mukaan kuitenkin tapauksissa, joissa osakaskunta ei voi saada y- tunnusta, tulisi asiakkuus perustaa luonnollisen henkilön nimiin sillä asiakkuutta ei voi perustaa keinotunnuksella. Eri asia on, että pankki voi omiin sisäisiin järjestelmiinsä kirjata asiakkuuksista selventäviä lisämääreitä, mutta asiakkuutta ei voi perustaa pelkän keinotunnuksen varaan – tässä olennaista on nimenomaan y-tunnuksen olemassaolo tai puuttuminen. Kun y-tunnuksettomien osakaskuntien pankkipalvelut on ohjattu järjestämään vastuuhenkilön henkilökohtaisten pankkipalveluiden kautta, on asiakas kuitenkin täysin pankin tekemien kirjausten varassa ja tällöin vastuun siirtyessä henkilöltä toiselle ovat järjestelyt

käytännössä hyvinkin monimutkaisia. Tämä korostuu tilanteissa, jossa asiakkaan hankkimia selvityksiä

Arviomuistiossa esitetty huomio, että kokonaiskuvassa palveluiden käyttäjät vaikuttavat suhtautuvan pankkipalveluiden tarjontaan ja käytettävyyteen palveluntarjoajia huomattavasti kriittisemmin, on neuvontajärjestön näkökulmasta helppo yhtyä. Päätelmä, että pankkipalveluihin liittyvät ongelmat ovat yleisempiä mikro- ja pienyrityksillä ja yhdistyksillä voidaan yleistää suoraan koskemaan myös osakaskuntia ja etenkin pieniä ja järjestäytymättömiä osakaskuntia.

Kun osakaskuntia käsitellään yhdessä muiden yhteisötuuksien kanssa, tulisi jatkossa huomioida, ettei yhteisöluelaissa ole järjestäytymispakkoa. Kun arviomuistiossa puhutaan, että rekisteröimättömien yhteisöjen pankkipalveluiden saatavuudessa on havaittu merkittäviä ongelmia, on varsin selvää, että puhutaan nimenomaan myös järjestäytymättömien osakaskuntien ongelmista. Arviomuistion on tunnistettu aivan oikein, että ongelman taustalla oleva keskeinen syy on se, että voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista rekisteröintitunnuksen hankkimista kaikille yhteisötuuksille, jolloin asiakkuuden perustaminen yhteisölle ei ole mahdollista rekisteröintitunnuksen puuttuessa. Kun asiakkuuden avaaminen näissä tapauksissa käytännössä tehtävissä yhteisön tarkoitukseen nähden varsin keinotekoisesti jonkin yksityishenkilön nimiin, jotta asiakkaan tuntemiseen liittyvät lakisääteiset edellytykset voidaan täyttää, syntyy juuri niitä ongelmia, joita yllä on kuvattu. Kun tähän yhtälöön lisätään niin pankkien kuin suuren yleisön heikko tuntemus näihin yhteisöihin liittyen

Arviomuistiossa lueteltujen yhdistysten kohtaamat merkittäviäkin ongelmat peruspankkipalveluiden saatavuudessa ja käytettävyydessä, voidaan yleistää koskemaan varsin merkittävää osaa vesialueen osakaskunnista. Näitä osakaskuntia on noin 20 000, kun kaiken kaikkiaan yhteisöluelain sääntelyn piirissä on runsaat 50 000 osakaskuntaa. Samalla tavalla kuin yhdistyksillä vesialueen osakaskuntien haasteet korostuvat erityisesti sellaisissa asiakkuuksissa, joiden talletus- tai tapahtumavolyymi on pieni. Neuvontatyön perusteella sama kaava toistuu huomattavana kritiikkinä palveluiden hinnoittelua kohtaan. Jos pankkien liiketoiminnallisesta näkökulmasta yhdistysasiakassegmentti ei välttämättä ole erityisen kiinnostava, ongelmat näyttävät yleensä vielä korostuvan osakaskuntien kohdalla, johtuen tyypillisesti pienistä volyymeista ja asiakkuuden hoitoon liittyvän hallinnollisen työn suuresta osuudesta, joka osittain on selitettävissä osakaskuntien huonosta tunnettuudesta ja asioita hoitavien, usein hyvin iäkkäiden kansalaisten pankkisuhteeseen.

Vesialueen osakaskunnat edustavat kuitenkin suurimman yksityisen ryhmän yksityisiä vesialueen omistajia ja koko kalatalousalan näkökulmasta osakaskuntein pankkipalveluita koskevat ongelmat muodostavat jo ajoittain merkittäväksi esteeksi yhteisen omaisuuden hoitamiseksi Neuvonnan näkökulmasta pankkien kanssa asiointiin liittyvät ongelmat sisältävät aina asiakkaan tuntemiseen ja tunnistamiseen liittyviä lakisääteisiä velvoitteita koskevia ongelmia.

Arviomuistion johtopäätökset tunnistetut ongelmat ovat samat mihin neuvonta työssä törmätään, pankkipalveluiden saatavuus tahoilla, jotka eivät pysty hankkimaan muodollista rekisteröintiä, mutta

joilla on kuitenkin lakisääteinen status. Y-tunnuksettomien yhteisuuksien pankkipalveluiden saatavuuteen liittyvien säännösten ja menettelytapojen selkeyttäminen, on pidettävä ehdottomasti tavoittelemisen arvoisena. Arviomuistiossa on kuitenkin, että yhteisaluelain mukainen osakaskunta olisivat juridisesta näkökulmasta oikeushenkilöitä edellyttäen, että tällainen yhteisyys on asianmukaisesti järjestäytynyt, mutta tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, vaan osakaskunta syntyy toimituksen kautta eikä edellytä järjestäytymistä. Yritys- ja yhteisötietolain mukaan yhteisyydelle myönnetään y-tunnus, jos yhteisyys on merkittävä Verohallinnon rekistereihin. Jos yhteisyyttä ei toimintansa luonteen vuoksi merkitä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, ennakkoperintärekisteriin tai työnantajarekisteriin, y-tunnusta ei ole mahdollista saada.

Yhteisalueen osakaskuntien sääntöjen vahvistaminen kuuluu aluehallintovirastolle, mutta osakaskunnista ei ole olemassa keskitettyä rekisteriä ja tehtävä sääntöjen vahvistamisesta on ollut useilla viranomaisilla. Arviomuistiossa ehdotetuista vaihtoehtoisia ratkaisuisia pankeilta edellytettävien menettelytapojen muutos, jolloin pankkien näkökulmasta tulisi laajemmin tutkia mahdollisuutta esimerkiksi kiinteistörekisteriyksiköiden hyödyntämistä osakaskuntien osalta y-tunnuksen sijasta. Toisena vaihtoehtona harkittavaksi ehdotettu vaihtoehto asiakkaan tunnistamista koskevan lainsäädännön tarkastelu tällaisten lainsäädännön tunnistamien oikeushenkilöiden pankkipalveluiden asianmukaisen saatavuuden varmistamiseksi, vaikutta myös tarkastelemisen arvoiselta vaihtoehdolta.

2. Käteisen saatavuus ja käytettävyys

Kommenttinne käteisen saatavuutta ja käytettävyttä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 3)?

-

3. Asiakkaansuoja- ja menettelytapasääntely: hyvä pankkitapa ja sopimusehtosääntely

Kommenttinne hyvää pankkitapaa ja sopimusehtosääntelyä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 4)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

4. Luottolaitosten toimintaa ja riskienhallintaa koskeva sääntely

Kommenttinne luottolaitosten toimintaa ja riskienhallintaa koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 5)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

5. Talletuspankkien yhteenliittymät

Kommenttinne talletuspankkien yhteenliittymälainsäädäntöä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 6)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

6. Luottolaitosten yhteisölait

Kommenttinne luottolaitosten yhteisölainsäädäntöä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 7)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

7. Muut havainnot ja huomiot

Voitte tässä yhteydessä tuoda esille muita kuin edellä mainittuihin teemoihin liittyviä havaintoja ja huomioita arviomuistioon liittyen.

Rekisteritunnusten, esimerkiksi y-tunnuksen, myöntämisen laajentamisen selvittäminen saattaa osakakuntien osalta osoittautua vaikeaksi, kun keskitetyt rekisteritiedot puuttuvat. Tätä vaihtoehto rasittaa myös se tosiasia, että yhteisaluelakia koskien on aloitettu maa- ja metsätalousministeriössä uudistyö hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti. Kyseessä ei siis pelkästään käytettävissä olevien resurssien tai tietojärjestelmäkustannuksiin liittyvä kysymys, vaan laajemmasta tarpeesta sovittaa yhteisaluelaki vastaamaan tämän päivän tarpeita.

Åkerblom Rasmus
Kalatalouden Keskusliitto